

До 250-річчя від дня народження

**МАНДРІВНИК
КОЗАЦЬКОГО
РОДУ**

**Ю. Ф. Лисянський –
видатний український
мореплавець і географ**

*Біобібліографічний
показчик*

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського
Музей рідкісної книги імені Г. П. Васильківського

*До 250-річчя від дня народження видатного
українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського*

МАНДРІВНИК КОЗАЦЬКОГО РОДУ

**Ю. Ф. Лисянський – видатний український
мореплавець і географ**

Бібліобіографічний показчик

Ніжин 2023

УДК 016:910.4(477)(092)

М 23

Упорядники:

Морозов О. С. – директор бібліотеки;

Мухомодєєва Н. В. – провідна бібліотекарка;

Косовських Л. П. – завідувачка сектору наукової бібліографії

Відповідальний за випуск

Морозов О. С. – директор бібліотеки

М 23 Мандрівник козацького роду. Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ : до 250-річчя від дня народження видатного українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського : біобібліогр. покажч. / Ніжин, держ. ун-т ім. М. Гоголя, Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського, Музей рідкісної книги ім. Г. П. Васильківського ; упоряд. : О.С. Морозов Н. В. Мухомодєєва, Л. П. Косовських. – 2-ге вид., розшир. та допов. – Ніжин : Вид-во НДУ, 2023. – 36 с.

УДК 016:910.04(477)(092)

© НДУ ім. М. Гоголя, 2023

Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського

Музей рідкісної книги імені Г. П. Васильківського

Юрій Федорович Лисянський
(1773-1837)

Від упорядників

Політика деколонізації – це не тільки вилучення із суспільного простору України та свідомості українців ідеологічних штампів та імперіалістичних маркерів, насаджуваних століттями російською та радянською ідеологією. Це ще й повернення у вітчизняний історичний простір тих видатних українців, яких нахабно привласнила офіційна московська пропаганда. Одним з таких видатних синів України, ім'ям якого на карті світу названо 14 географічних об'єктів, є навколосвітній мандрівник-дослідник, нащадок шляхетного козацького роду з Ніжина **Юрій Федорович Лисянський (1773-1837)**, 250 років від дня народження якого виповнилося 12 квітня 2023 року. З метою вшанування пам'яті відомого земляка та науково-бібліографічного розкриття фонду Бібліотеки імені академіка М. О. Лавровського та Музею рідкісної книги Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, її співробітниками підготовлено друге розширене та доповнене видання біобібліографічного покажчика **«Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ»**, який і пропонується до уваги читачів.

Покажчик містить бібліографічний опис 177 видань з фондів бібліотеки, присвячених життю та діяльності Ю. Ф. Лисянського та його навколосвітній експедиції (спільно з А. І. Крузенштерном) 1803–1806 рр. Основний матеріал видання структуровано за чотирма розділами. У першому подано опис книг, автором та упорядником яких був сам Ю. Ф. Лисянський. У другому описано книги, в яких у тій чи іншій мірі висвітлено події, пов'язані з кругосвітнім плаванням на кораблях «Нева» та «Надія» під керівництвом І. Крузенштерна та Ю. Лисянського. У третьому подано опис окремих статей відповідної тематики з періодичних видань. І, зрештою, четвертий розділ включає електронні джерела з електронних баз даних бібліотеки та інтернет-ресурси.

У покажчику дотримано хронологічного характеру розміщення опублікованих праць у прямій послідовності. У межах одного року матеріал згруповано за алфавітом назв. Бібліографічний опис і скорочення слів здійснено за чинними в Україні стандартами та згідно з рекомендаціями ЦНБ імені В. І. Вернадського щодо складання та оформлення біобібліографічних покажчиків.

Джерелами відбору документів були каталоги, картотеки та фонди бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, довідники та ресурси інформаційної мережі Інтернету. Переважна більшість публікацій, що увійшли до покажчика, було переглянуто *de visu*. Покажчик відкривається вступною статтею. Завершує видання іменний покажчик, до якого увійшли відомості про персоналії, що зустрічаються в бібліографічних записах.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів природничо-географічного факультету, всіх, хто цікавиться життям та діяльністю видатного мореплавця. Електронний аналог біобібліографічного покажчика доступний на сайті бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (<http://library.ndu.edu.ua>)

МАНДРІВНИК КОЗАЦЬКОГО РОДУ

Юрій Федорович Лисянський – нащадок давнього українського козацько-старшинського роду, народився 1 (12) квітня 1773 року в м. Ніжині, в родині священика Іоанно-Богословської церкви. Лисянські не були «захудалим родом збіднілих дрібнопомісних дворян», як про це писали численні російські та радянські біографи мореплавця, а належали до козацької еліти Гетьманщини. Численні представники роду Лисянських документально засвідчені у козацьких реєстрах та компутах ще середини XVII ст. Засновником ніжинської гілки Лисянських, як стверджують архівні джерела, був покозачений правобережний шляхтич Степан (Стефан) Лисянський, який у другій половині XVII ст., після втечі з кримського полону, перейшов на терени Гетьманщини й оселився у фільварку Харсіки біля сотенного містечка Чорнухи Лубенського полку. Він був «...природним польським шляхтичем и того краю войска товарищ». Степан Лисянський та його предки, як стверджують джерела, належали до шляхетського гербу «Лис» та «козакували на тому березі Дніпра», тобто належали до правобережної української козацької старшини. Син Степана Лисянського Семен також належав до козацької старшини, був полковим осавулом, разом з іншими козаками брав участь у російсько-турецьких війнах, і «на службе воинской в походе кончил и жизнь». Його нащадок Герасим Семенович Лисянський з трьома синами – Дем'яном, Іваном та Федором, також були на військовій козацькій службі. Дем'ян Герасимович Лисянський тривалий час обіймав посаду Заньківського сотника Ніжинського полку, згодом – бунчукового товариша, мав численні маєтності у сотенному селі Заньки під Ніжином та у Березненському повіті Чернігівщини. Іван Герасимович Лисянський дослужився до звання абшитованого військового товариша та володів батьківськими маєтками у Чорнухах та Ічні. Батько майбутнього мореплавця Федір Герасимович Лисянський (або, за тодішніми церковними відомостями, Федір Герасимовський) народився 1735 року, був освіченою людиною та починав військову кар'єру писарем «при письменных указных делах» сотенної Іченської канцелярії та Прилуцької полкової лічильної комісії. Згодом, покинувши військову службу, він перейшов канцеляристом до Київської духовної консисторії, де 1760 року був рукоположений у сан, отримав призначення священиком на парафію Івана Богослова в місто Ніжин та обійняв посаду «намісника володькодівницького». 1-го (12) квітня 1773 року дружина ієрея Федора Лисянського Фотина Йосипівна (дочка священика зі шляхетного козацького роду Якубовських) народила сина, якого охрестили Юрієм (Георгієм). Обряд хрещення здійснив батько новонародженого, протоієрей Федір Лисянський, в Богословському храмі, де він і був настоятелем.

Юрій був шостою дитиною в багатодітній родині Лисянських. У метричних та сповідних книгах ніжинської Іоанно-Богословської церкви вдалося виявити згадки про інших дітей подружжя Федора та Фотинії Лисянських (подаємо за роком народження): Іван (1755/1758), Ганна (1763), Ананій (1767), Ганна (1768), Симеон (1772), Юрій (Георгій, 1773), Петро (1777), Єлісавета (1778), Федір (1782). У подальшому у писемних джерелах згадуються тільки Іван (був священиком у с. Махнівка Борзнянського повіту, згодом у 1803 р. змінив батька на посаді настоятеля Івано-Богословського храму м. Ніжина), Ананій та Юрій – стали морськими офіцерами. Решта дітей, на жаль, померли в ранньому віці.

В десятилітньому віці, завдяки підтримці впливового земляка, колишнього

наказного Ніжинського полковника, а згодом відомого петербурзького сановника О. А. Безбородька, Юрій був прийнятий на навчання до Кронштадського морського кадетського корпусу – навчального закладу, що готував майбутніх офіцерів для військово-морського флоту колишньої Російської імперії. У зв'язку з початком на Балтійському морі російсько-шведської війни 1788-1789 років відбувся достроковий випуск гардемаринів. Серед випускників був і підпрапорщик Юрій Лисянський, якого у чині «за мічмана» відрадили на службу в ескадру адмірала С. К. Грейга на фрегат «Подражислав». Бойове хрещення Ю. Лисянський прийняв у битві при острові Гогланді 6 липня 1788 року. Вже у першому бою він заслужив похвалу капітана корабля, який побачив у 15-річному юнакові майбутнього здібного капітана.

Після закінчення бойових дій на Балтиці Ю. Лисянський протягом трьох років ніс службу на бойових кораблях Балтійського флоту. У 1793 році йому було присвоєно чин лейтенанта, а вже в кінці того ж року Ю. Лисянського та його кадетського приятеля А. Й. Крузенштерна в складі групи найкращих офіцерів відраджено для проходження морської практики до Великої Британії, де вони були зараховані на кораблі ескадри адмірала Ф. Мюррея. На англійському флоті Ю. Лисянський прослужив волонтером 7 років. У цей час він самотужки вивчив англійську мову, брав участь у англо-французькій війні, а також здійснив кілька далеких плавань: побував біля берегів Канади, Сполучених Штатів Америки, на островах Карибського моря, на Мисі Доброї Надії, в Індії. Тривалий час українець Юрій Лисянський жив у Північній Америці, побував у Бостоні, Нью-Йорку, Філадельфії (на той час – столиця США), де був особисто прийнятий першим американським президентом Джорджем Вашингтоном. Ю. Лисянський брав участь у військових 7 операціях проти французів. У 1796 році, при взятті фрегата «Елизавета», отримав контузію в голову. Під час подорожі переніс важке захворювання на інфекційну «жовту лихоманку», яка ледве не відняла у нього життя. Під час своїх подорожів мандрівник пристрасився до збирання натуралістичних та етнографічних колекцій, вів мандрівні щоденники.

1800 року Ю. Лисянський повернувся до колишньої Російської імперії, отримав чин капітан-лейтенанта і був призначений командиром на фрегат «Автроїл». У той же час він переклав з англійської мови і опублікував велику роботу теоретика військово-морської справи Джона Клерка «Рух флотів», у якій розроблялася нова тактика ведення вітрильного морського бою. 1803 року за участь у 18 морських кампаніях Ю. Лисянський був нагороджений орденом Св. Георгія 4-го ступеня. Серед його нагород була також золота шпага «За хоробрість».

Упродовж спільної служби на Британському королівському флоті Ю. Лисянський та А. Крузенштерн неодноразово обговорювали план навколосвітньої морської експедиції. Після пвернення до Петербурга Крузенштерн виклав цей план на папері та подав на розгляд Адміралтейства. Два довгих роки папери мандрували по начальницьких кабінетах, доки ідея навколосвітньої експедиції не була офіційно відкинута імперськими державними чиновниками, котрі вважали що для навколосвітнього плавання немає ані технічних, ані фінансових, ані людських ресурсів. Засмучений А. Крузенштерн вже збирався подати у відставку та зайнятися викладацькою діяльністю, але енергійний Ю. Лисянський продовжував надалі флотську службу на Балтиці та принагідно нагадувати про ідею мандрівки. Нарешті план експедиції потрапив на стіл до директорів «Російсько-Американської компанії»

– приватної купецької корпорації, яка займалася заготівлею та продажем хутра. Компанія була зацікавлена у збільшенні прибутків та прокладанні найкоротшого морського шляху на Далекий Схід та Аляску, яку російський імперський уряд тоді намагався колонізувати, і погодилася профінансувати експедицію з умовою, що крім науково-дослідницьких обов'язків на неї буде покладено доставку компанійських вантажів. Так зрештою і розпочалася підготовка навколосвітньої морської експедиції, керівником якої було призначено А. Крузенштерна. Його помічником став Ю. Лисянський.

У вересні 1802 року капітана Ю. Лисянського відрядили за кордон з метою придбання кораблів для майбутнього плавання. У Лондоні Ю. Лисянський придбав два шлюпи, «Леандр» та «Темзу», які на початку червня прибули у Кронштадт, де й отримали нові назви – «Наdejда» та «Нева». Так трапилося, що керівниками «першої російської навколосвітньої подорожі» стали естляндський німець А. І. Крузенштерн та українець Ю. Ф. Лисянський, переважна більшість офіцерів команди були німці, науковці-натуралісти та астрономи – німці та швейцарці...

7 серпня 1803 року о 10 годині ранку обидва експедиційні шлюпи знялися з якоря і відплили від кронштадтського рейду. Під час всього плавання Ю. Лисянський був капітаном шлюпу «Нева». Його команді було доручено доставити вантаж в російські факторії у Північній Америці – на острови Кад'як, Сітка та на тихоокеанське узбережжя Аляски. Перші дні плавання супроводжувалися жорстокими штормами. Проте від самого початку командою «Неви» та її капітаном регулярно велися метеорологічні, гідрографічні спостереження, збиралися та систематизувалися різноманітні географічні відомості. До середини грудня кораблі Крузенштерна та Лисянського підійшли до острова Святої Катерини, де команда «Неви» провела терміновий ремонт пошкоджених щогл. На шляху до Маркизьких островів Ю. Лисянський затримався на декілька днів на острові Пасхи, де провів астрономічні спостереження та уточнив координати острова. Подальший шлях «Неви» лежав до берегів Аляски. Розминувшись з А. Крузенштерном біля Гавайських островів, Ю. Лисянський взяв курс до острова Кад'як, і після двадцяти трьох днів важкого плавання прибув до берегів так званої «російської Америки». Тут команда «Неви» на чолі з капітаном взяла участь у захисті факторії російських колоністів на острові Сітка, що була несподівано атакована місцевим воєвничим та свободолюбивим індіанським племенем тлінкітів. При підтримці артилерійського вогню з борту «Неви» на берег був висаджений десант, і матроси поновили контроль над островом. На місці спаленої нападниками фортеці командою «Неви» під керівництвом Ю. Лисянського було закладено місто Ново-Архангельськ (тепер – місто Сітка, США). До честі нашого земляка-мореплавця треба сказати, що надалі він уклав мирову угоду з вождями індіанських племен, завдяки чому вдалося призупинити військове протистояння. Під час десятимісячного перебування в Північній Америці Ю. Лисянський склав опис та докладні карти островів Кад'як та Сітка, зібрав унікальну етнографічну колекцію, що розповідає про життя та побут місцевого корінного населення Аляски – алеутів, ескімосів, індіанців-чугачів, тлінкітів та ін.

У вересні 1805 р. «Нева» завантажила на борт хутро і вийшла у відкрите море, взявши курс на Маріанські острови. Через кілька днів шлюп упритул підійшов до коралових рифів, де несподівано сів на міліну. Так був відкритий раніше нікому невідомий і непозначений на картах безлюдний острів, який отримав назву «острів Лисянського». Неподалік був відкритий і позначений на карті кораловий риф. Його

Ю. Лисянський назвав «рифом Крузенштерна». 3 грудня 1805 року на рейді Макао (Південний Китай) відбулася зустріч «Неви» та «Надії». Тут вони успішно продали вантаж хутра та закупили китайські товари для «Російсько-Американської компанії». Подальший шлях експедиції пролягав біля берегів Китаю, Індії, мису Доброї Надії. Відпливши в лютому 1806 року від берегів Китаю, шлюпи до початку квітня наблизилися до берегів Південної Африки. Тут вони потрапили в зону густого туману і знову загубили один одного. Врахувавши, що запасів харчів та питної води лишилося тільки на три місяці шляху, Ю. Лисянський прийняв рішення плисти прямо до Європу, не заходячи в жоден порт. Довгий шлях з Південного Китаю до Портсмуту «Нева» пододала за 142 дні, не отримавши при цьому жодних пошкоджень та втрат. До того часу жоден європейський вітрильник ще не ставив таких рекордів у швидкості безперервного плавання на подібні відстані. 5 серпня 1806 року «Нева» увійшла в гавань Кронштадту і таким чином завершила навколосвітню подорож. А ще за два тижні повернулася й «Надія» капітана А. І. Крузенштерна. Таким чином нащадок українського козацького роду Ю. Ф. Лисянський першим у флоті колишньої Російської імперії завершив навколосвітнє плавання, здійснивши при цьому ряд географічних відкриттів, зробивши внесок у вітчизняну океанографію, етнографію та інші науки. Коштовний подарунок, золоту шпагу, зробила своєму капітану команда «Неви». Від держави Ю. Лисянський одержав чин капітана II рангу, орден Св. Володимира III ступеня, премію та пожиттєву пенсію.

Подальша військова кар'єра Ю. Лисянського, на відміну від його побратима А. Й. Крузенштерна, не склалася, головним чином, через неприязні стосунки з тодішнім морським міністром адміралом П. В. Чичаговим. Останній не приховував свого презирливого ставлення до українця Лисянського. Ще під час навколосвітньої подорожі Лисянський та Крузенштерн домовилися про те, що вони окремо опублікують свої щоденники. Але публікація завершеного Ю. Лисянським ще у 1806 році опису плавання зустріла опір у військово-морському відомстві, причому не останню роль у цій справі відіграв сам міністр. Так, у приватному листі до російського посла в Англії С. Р. Воронцова, Чичагов, піддавши сумніву цінність наукових досягнень Лисянського, роздратовано писав: «Що стосується відкриттів, то Лисянський зробив тільки одне: це скеля, на якій він потерпів трощу і ледь не загинув з усім екіпажем; інших не було зовсім». Відносно щоденників Лисянського адмірал висловився ще більш неприязно, стверджуючи що книгу написано «мовою старої баби», і що в ній «неможливо розібратися на основі правил, що існують в «російському нареччі». Рецензенти відомства та цензура неодноразово повертали Ю. Лисянському його рукопис на доопрацювання, вимагаючи змін та скорочень, і це «ходіння по колу» тривало довгих 6 років! Остаточний вирок цензорів для автора був невтішим: «у такому вигляді книга надрукована за рахунок міністерства бути не може». Крім того, на той час вже була опублікована (німецькою та російською мовами) книга Крузенштерна, що додало аргументів опонентам Лисянського: мовляв, навіщо друкувати ще один опис тієї ж самої подорожі... Обурений подібним ставленням Ю. Лисянський пише цензору сердитого листа, у якому кидає гнівну фразу: «більше нічого в книзі убавляти не буду!». 8 (20) січня 1809 року він вирішує залишити військово службу та виходить у відставку з чином капітана 1-го рангу, правом носіння мундиру та пенсією, мотивуючи свій крок наслідками хворобливого стану здоров'я. Але насправді головну роль в цьому рішенні відіграла образа та

принижене відчуття власної гідності. Ю.Лисянський вирішує опублікувати корабельні щоденники власним коштом. Весь свій вільний час він присвячує виправленню рукописів, упорядкуванню зібраних під час експедиції колекцій та гравіруванню географічних карт. Видати книгу «Подорож навколо світу в 1803, 1804, 1805 і 1806-х рр. на кораблі «Нева» та атлас «Зібрання карт та малюнків, що належать до подорожі капітана Лисянського», автор зміг тільки у 1812 році. Вірним помічником у цій справі став його старший брат Ананій, який також служив капітаном на Балтійському флоті. Біографи мореплавця вважають, що 1810 року брати заклали свої успадковані маєтки в Ніжинському та Борзнянському повітах за 10 тис. карбованців сріблом. Імовірно, на ці кошти, додавши власні заощадження, Ю. Лисянський і надрукував свої мандрівні записки. Двотомний опис подорожі вийшов тиражем 1200 примірників. У передмові автор з гідністю дав відсіч недоброзичливцям, що чинили перепони виходу в світ його книги. «Зрештою, лишається мені висловити щиросердне зізнання у недоліках та несправностях моєї мови, попросити у читача великодушного у тому вибачення, у якому він тим більше відмовити не може, що я, за родом своєї служби, ніколи не сподівався бути письменником. При написанні моїх мандрівних записок, – зауважував Лисянський, – я намагався прикрасити усі речі не красномовством або вишуканістю стилю, але істиною». Трохи пізніше й значно меншим тиражем він опублікував додаток – збірник гравірованих карт та малюнків. Але, на жаль, книжки ці не зустріли тієї уваги російської публіки, на яку, поза всякими сумнівами, заслуговували. За весь час через мережу книжкових магазинів було продано не більше 200 примірників: видавничий проект виявився збитковим. Ю. Лисянський був змушений майже за безцінь роздати весь тираж видання, даруючи книги знайомим та поповнюючи бібліотеки навчальних закладів. Але 1813 року Ю. Ф. Лисянський здійснює поїздку до Лондона, де за півтора роки власноруч перекладає та видає свою книгу англійською мовою. Це видання, на відміну від російського, мало успіх: за місяць було розпродано майже половину тиражу! Англійське видання, на відміну від російського, не містить цензурних вилучень, має суттєві доповнення наукового характеру, супроводжується короткою автобіографією автора та проілюстроване літографованими картами і малюнками, що були відтворені за ескізами самого Ю.Лисянського. Примірник цього видання у розкішній червоній саф'яновій палітурці із золотим тисненням та золоченими обрізами досі зберігається у бібліотеці англійських монархів у Букінгемському палаці в Лондоні.

Вийшовши у відставку, Ю. Лисянський повністю присвятив себе родинним справам. Після повернення з експедиції до Петербурга він познайомився з удовою передчасно померлого надвірного радника Вільгельма Жандра – Шарлоттою Карлівною, уродженої баронесою де Брюнольд. У 1807 році вони одружилися. Шлюбу виявився щасливим, і у подружжя Лисянських народилося п'ятеро дітей: троє синів – Олександр, Юрій, Платон, та дві доньки – Марія та Катерина. Крім того, у Шарлотти Карлівни від першого шлюбу був син Василь Жандр (згодом штаб-ротмістр Кавалергардського полку, титулярний радник). Юрій Лисянський пильно ставився до виховання всіх своїх дітей, намагався дати їм гарну освіту та забезпечити майбутнє. Влітку родина Лисянських мешкала у сільській місцевості під Гатчиною. Там в селі Кобріно (стара фінська назва – «Копріна») Шарлотті Карлівні належав куплений нею 1800 року у матері письменника О. С. Пушкіна колишній маєток Абрагама Ганнібала (прадіда поета). Шарлотта Лисянська влаштувала в маєтку садибно-парковий

ансамбль, збудувала лютеранську кірху. Юрію Федоровичу це затишне місце дуже подобалося, оскільки нагадувало далеку мальовничу Україну. Саме там він опрацюював зібрані під час подорожі колекції, готував до друку свої книги та картографічні матеріали. Розповідають, що у вільний час він полюблив займатися живописом на природі та сам навчав своїх дітей англійської мови.

1826 року царським указом Ю. Лисянському та його нащадкам було змінено родовий герб: до традиційного шляхетного геральдичного символу «Лис» (срібна, двічі перехрещена стріла у червоному полі під шоломом, з якого виходить лисиця) було додано елементи, що розповідали про подвиг мандрівника: на синьо-жовтому тлі зображення медалі «За подорож навколо світу» із силуетом вітрильного судна та план відкритого Ю. Лисянським гавайського острова. Синьо-жовте забарвлення на гербі відповідало кольорам стрічки лицарського Ордену Меча, яким «за успіхи в мореплаванні» нагородив Ю. Лисянського 1820 року шведський король Карл XIV Юхан.

Але, як і належить, життя дає людині порівну і радощів, і журби... У травні 1831 року родину Лисянських спіткало велике горе: несподівано померла дружина Шарлотта Карлівна. Суворий навколосвітній мандрівник дуже сумував за своєю дружиною... Щоб якось покращити становище родини Ю. Лисянський намагався зайнятися бізнесом – на взяті у банку кредити збудував декілька «прибуткових» будинків у Петербурзі, але витрати не окупилися і родина Лисянських опинилася в боргах...

Автор першої біографії Ю.Лисянського, що була опублікована у часописі «Морський збірник» 1894 року, військовий історик Олександр Лер подає такий портрет мореплавця в останній період його життя: «Юрій Федорович був вище середнього зросту; доволі повний; мав серйозне обличчя; сиве його волосся вилося природними сріблястими кучерями; говорив трохи повільно. Проживши сім років поміж англійцями, він чимало перейняв собі гарних звичок – був в усьому, у справах та домашньому побуті, надзвичайно акуратним; тримав себе з усіма товаришами і знайомими, так би мовити, справжнім джентльменом, і це, якщо не помиляємося, було приводом багатьох неприємностей, що він переніс у житті». До цього портрету маємо додати, що Ю.Лисянський вільно володів іноземними мовами, добре знав військову справу, спеціальні морські науки, математику, астрономію, картографію, креслярську справу, відмінно малював, цікавився етнографією різних народів, не цурався художньої літератури та поезії... Навіть вийшовши у відставку, він не переставав цікавитися досягненнями своїх колег-мореплавців, активно дискутував на професійні теми на сторінках часописів, вів активне листування з різними кореспондентами, здійснив ще декілька закордонних подорожей. Ю. Лисянський був турботливим батьком, переймався вдалим шлюбом своїх доньок, допомагав влаштувати кар'єру синів. Не забував Юрій Федорович і свою батьківщину Україну, рідний його серцю Ніжин. Недаремно він наніс місто свого дитинства на зведену карту своїх географічних відкриттів! Мандрівник активно листувався з ніжинськими родичами, яких дуже любив: з батьками Федором Герасимовичем та Фотиною Йосипівною, з братом Іваном Федоровичем та дядькою, заньківським сотником та прем'єр-майором Дем'яном Герасимовичем. Збереглося листування Ю. Лисянського ніжинськими родичами та з керівництвом Ніжинського Ліцею князя О. Безбородька. У листах мандрівник цікавився обставинами життя своїх рідних, клопотався про їх здоров'я та передачу своїх книг для бібліотеки Ліцею, писав про наміри найближчим

часом відвідати свою «малу батьківщину»... І хоча останній період життя мандрівника є малодослідженим, ми не маємо жодного сумніву, що він бував у Ніжині, і можливо – неодноразово. Юрій Лисянський не міг не відвідати могили своїх батьків, які померли у той час, коли їх наймолодший син здійснював свою навколосвітню подорож... Федір та Фотина Лисянські відійшли від земного життя на початку грудня 1803 року майже одночасно, з різницею у два дні... Маму мандрівника поховали на Богословському кладовищі, ліворуч від входу до кладовищенської церкви Івана Милостивого (зараз – біля загальноосвітньої школи №16), де свого часу були поховані її передчасно померлі малолітні діти Лисянських, а батька, заслуженого протоієрея, – посеред міста, біля стіни, з боку жертвовника, церкви Івана Богослова – приходського храму, службі в якому він віддав 43 роки свого життя... Сам Юрій Федорович Лисянський помер 22 лютого (6 березня) 1837 року на 64-му році життя. В «Санкт-Петербурзьких відомостях» 26 лютого було надруковано коротенький некролог, присвячений видатному мореплавцю... Поховали його на цвинтарі Олександр-Невської Лаври. На могилі спадкоємці встановили пам'ятник за ескізом самого Лисянського – залізний якір на гранітному постаменті, з двох боків якого вміщено зображення медалі «За подорож навколо світу». Епітафію собі склав сам мореплавець: *«Прохожий, не тужи о томъ, // Кто кинулъ якорь здѣсь. // Он взялъ съ собою паруса, // Под коими взлѣтитъ въ предѣль Нѣбесъ»...*

Після смерті Ю.Лисянського залишилася значна колекція різних речей з тропічних та інших відвіданих ним країн, включаючи зібрання одягу й зброї тубільців та інші «рідкісні речі»; все це за його заповітом було передано до Руманцевського музею та Кунсткамери. Зі смертю Ю.Ф.Лисянського не увірвався ані його рід, ані ним започаткована морська династія. З п'яти його дітей троє синів продовжили військову кар'єру батька. 1836 року, у досить молодому віці – 24 роки, пішов з життя старший син Олександр, штабс-ротмістр кірасирського полку. Середній син Юрій Юрійович дослужився до чину поручика уланського полку, але з невідомої причини покинув військову службу. Згадавши про духовне служіння свого діда, ніжинського протоієрея, він прийняв духовний сан, поїхав на Афон і, прийнявши схиму, став старцем Григорієм в Руському Пантелеймонівському монастирі. Помер старець Григорій Лисянський 1852 року від сухот та похований там само, в афонському монастирі. Найвідомішим став молодший син мореплавця Платон Юрійович Лисянський (1820-1900). Як і батько, він закінчив Морський кадетський корпус. Служив на Балтійському, потім на Чорноморському флоті. У 1853-1854 рр. він був головним редактором «Морського збірника», в якому пізніше опублікував низку статей. Служив на Балтиці та Чорноморському флоті, зокрема – в Одесі, Миколаєві, Севастополі. Був дійсним членом Російського географічного товариства, директором Російського товариства пароплавства та торгівлі. П.Лисянський відомий своєю благодійною діяльністю. Він заснував у Петербурзі та утримував власним коштом два дитячих притулки. П.Лисянський отримав чин контр-адмірала в 1861-му році, в 1874 – став віце-, а у 1892-му – повним адміралом...

Сьогодні видатний український мореплавець-дослідник Юрій Лисянський відомий у всьому світі. Його ім'ям названо 14 географічних об'єктів на карті світу, зокрема острів (Lisiansky Island) на Гавайях, півострів та мис (Lisianski Peninsula та Lisiansky Point), протока, річка на Алясці, гірський хребет, мис та підводна гора на Сахаліні.

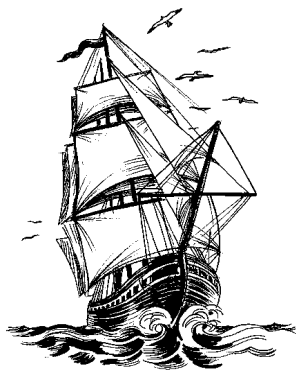

Пам'ять видатного земляка-мореплавця увічнена і в Україні. На центральній Гоголівській вулиці міста Ніжина збереглися пам'ятка архітектури національного значення, струнка барокова церква Івана Богослова, у якій батько мореплавця протоієрей Федір Лисянський охрестив свого новонародженого сина Юрія, пам'ятник капітану Юрію Лисянському з якорем біля підніжжя (споруджений 1974 року, скульптор К.Годулян) та бібліотека Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя з Музеєм рідкісної книги, де зберігаються книги, передані свого часу в Ніжин Ю. Ф. Лисянським. 2018 року в Музеї рідкісної книги Ніжинського держуніверситету відкрилася музейно-меморіальна кімната, присвячена Ю. Ф. Лисянському. Співробітниками Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського та «Майстернею музейних проєктів Олександра Антонця» розроблено наукову концепцію, дизайн-проєкт, проєкт реставрації та пристосування під меморіальний музей пам'ятки історії та архітектури місцевого значення «будинок Лисянського». Співробітниками бібліотеки та музею ведеться активна робота зі створення стаціонарної експозиції, здійснюється активна науково-дослідницька та культурно-просвітницька діяльність, відбуваються виставки, лекції та презентації. Юрію Лисянському присвячено також низку літературних творів українських письменників. Зокрема, українського мореплавця згадує поет Леонід Мосендз у вірші «Мапа» (збірка «Зодіак: вірші», Прага, 1941). Початковому періоду життя мореплавця присвячено вікі-повість відомого українського письменника-мариніста Антона Санченка «Круз та Лис: напередодні» (Видавництво «Комора», 2020). У 2019 році київське видавництво «Темпора» уперше в Україні перевидало книгу «Юрія Лисянський. Навколосвітня подорож на шлюпі «Нева» (1803-1806)». В основу видання було покладено переданий автором до Ніжина у 1824 році оригінальний примірник першого видання його книги з Музею рідкісної книги Ніжинського держуніверситету.

О. С. Морозов

*директор Бібліотеки імені академіка М. О. Лавровського
та Музею рідкісної книги
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя*

ПРАЦІ Ю. Ф. ЛИСЯНСЬКОГО

1803

1. Клерк Дж. Движение флотовъ въ двухъ частяхъ, сочинение господина Джона Клерка. Перевель съ англінскаго флота капитанъ-лейтенантъ Юрій Лисянскій. – Санкт-Петербург : Въ императорской типографіи, 1803.

Ч. 1. – IV, 140 с. : [30] табл.

Ч. 2. – 78 с. : [21] табл.

Примітка: книга передана до бібліотеки Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька рідним братом автора перекладу, священником ніжинської церкви Іоанна Богослова Іоанном Лисянським (дарчий напис).

1812

2. Лисянский Ю. Ф. Путешествіе вокругъ свѣта въ 1803, 4, 5 и 1806 годахъ по повелѣнію его императорскаго величества Александра Перваго, на корабле Невѣ подъ начальствомъ флота капитанъ-лейтенанта, нынѣ капитана I-го ранга и кавалера Юрія Лисянскаго. Часть первая. – Санкт-Петербург : Въ типографіи Ф. Дрехслера, 1812. – 250 с.

3. Лисянский Ю. Ф. Путешествіе вокругъ свѣта въ 1803, 4, 5 и 1806 годахъ по повелѣнію его императорскаго величества Александра Перваго, на корабле Невѣ подъ начальствомъ флота капитанъ-лейтенанта, нынѣ капитана I-го ранга и кавалера Юрія Лисянскаго. Часть вторая. – Санкт-Петербург : Въ типографіи Ф. Дрехслера, 1812. – 336 с.

Примітка: двотомник переданий особисто Юрієм Лисянським до бібліотеки Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька.

4. Лисянский Ю. Ф. Собрание картъ и рисунковъ, принадлежащихъ к путешествію флота капитана 1-го ранга и кавалера Юрія Лисянскаго на корабль Невѣ. – Санкт-Петербург : Гравіровано и печатано при Морской Типографіи, 1812. – 17 арк. : карти.

Примітка: атлас переданий особисто Юрієм Лисянським до бібліотеки Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька.

1947

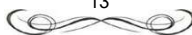
5. Лисянский Ю. Ф. Путешествие вокруг света на корабле «Нева» в 1803–1806 годах / Ю. Ф. Лисянский ; ред. и вступ. ст. Н. В. Думитрашко. – Москва : Географиздат, 1947. – 294 с.

1968

6. Lisiansky, Urey. A Voyage round the world in the years 1803, 1804, 1805, and 1806 /U. Lisiansky. – Amsterdam: N. Israel; New York: Da Capo Press (Printed in Netherland), 1968.– 388 p.: портр., іл., карти. – (Bibliotheca Australiana; №42).

2007

7. Козлов С. А. Путевые записки Ю. Ф. Лисянского и И. Ф. Крузенштерна, 1793–1800. Предыстория первого путешествия россиян вокруг света / С. А. Козлов ; отв. ред. Н. В. Кирющенко = Yu. F. Lisianski's and I. F. Krusenstern's journals of 1793–1800. Prehistory of the first russian voyage round the world. – Санкт-Петербург : Историческая иллюстрация, 2007. – 304 с. : ил., табл. – (Русский путешественник эпохи Просвещения ; Т. 3). – Библиогр. в подстроч. примеч. – Указ. имен: С. 293–296. –

Указ. географ. названий: С. 297–301. – Крат. слов. важнейших морских терминов: С. 286–292.

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2012

8. Lisianski Jurij. (1773–1837). Podróż dookoła świata w latach 1803, 1804, 1805 i 1806 na okręcie Newa / J. Lisianski ; tłum. S. Rakusa-Suszczewski. – [s. l.], 2012. – 286 s. : карты. – Пер. изд. : Путешествие вокруг света в 1803, 1804, 1805, и 1806 годах на корабле «Нева» / Лисянский Юрий Федорович.

2015

9. Лисянский Юрий Федорович. Путешествие вокруг света на корабле «Нева» / Ю. Ф. Лисянский ; [вступ. ст., биограф. очерки, сост., примеч. и коммент. В. Яськова]. – Москва : ЭКСМО, 2015. – 448 с. : ил. – (Великие путешествия) (Подарочные издания).

2019

10. Лисянський Юрій Федорович. Навколосвітня подорож на шлюпі «Нева» (1803–1806) / Ю. Ф. Лисянський; ред. Л. Марченко; вступ. ст. О. Морозов, В. Яськов; примеч. и коммент. А. Санченко. – Київ : Темпора, 2019. – 384 с. : іл., м. карти, фот.

Примітка: В книзі використано ілюстрації з видання: Лисянський Ю. Ф. Собрание картъ и рисунковъ, принадлежащихъ к путешествію флота капитана 1-го ранга и кавалера Юрія Лисянскаго на корабльъ Невъ. – Санкт-Петербург, 1813.

ПРАЦІ ПРО Ю. Ф. ЛИСЯНСЬКОГО КНИГИ

1809

11. Крузенштерн И. Ф. Путешествіе вокругъ свѣта въ 1803, 4, 5 и 1806 годахъ по повелѣнію его императорскаго величества Александра Перваго, на корабле Надеждѣ и Невѣ подъ начальствомъ флота капитанъ-лейтенанта, нынѣ капитана второго ранга, Крузенштерна, государственнаго Адмиралтейскаго департамента и Императорской Академии Наук Члена. Часть первая. – Санкт-Петербург : Въ Морской Типографіи, 1809. – XXVI, 388 с.

1810

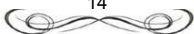
12. Крузенштерн И. Ф. Путешествіе вокругъ свѣта въ 1803, 4, 5 и 1806 годахъ по повелѣнію его императорскаго величества Александра Перваго, на корабле Надеждѣ и Невѣ подъ начальствомъ флота капитанъ-лейтенанта, нынѣ капитана второго ранга, Крузенштерна, государственнаго Адмиралтейскаго департамента и Императорской Академии Наук Члена. Часть вторая. – Санкт-Петербург : Въ Морской Типографіи, 1810. – 474 с.

1813

13. Крузенштерн И. Ф. [Атласъ к путешествію вокругъ свѣта капитана Крузенштерна]. – [Санкт-Петербург] : [Гравировано и отпечатано при Морской Типографіи], [1813]. – 30 арк. : мал., карти.

1822

14. Головинн В. Г. Описаніе достопримѣчательныхъ кораблекрушеній, въ разныя времена претерпѣнныхъ російскими мореплавателями. Собранны,

приведены въ порядокъ и пополнены примѣчаніями и поясненіями флота капитаномъ-командоромъ Головиннымъ. Часть четвертая. – Санкт-Петербург : Въ Морской Типографіи, 1822. – 368 с.

Примітки : «Описание бедственнаго положенія корабля Невы, ставшего на кораловую мель в ночи с 15 на 16 число октября 1805 года в Северном Великомъ Океане, под широтою 26°, долготою 173 ½° W от Гринвича», с. 354-367.

1852

15. **Веселаго Ф.** Очеркъ исторіи Морскаго кадетскаго корпуса съ приложеніемъ списка воспитанниковъ за 100 лѣтъ. – Санкт-Петербург : Въ типографіи Морскаго кадетскаго корпуса, 1852. – Прил., С. 30.

1896

16. **Лисянский (Юрий Федорович, 1784–1837)** // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрона. – Санкт-Петербург, 1896. – Т. XVIIА : Ледье-Лопарев. – С. 762.

1898

17. **Кругосвѣтное плаваніе И. Ѳ. Крузенштерна** // Лялина М. А. Русскіе мореплаватели арктическіе и кругосвѣтные. – Санкт-Петербург : Изданіе А. Ф. Девріена, 1898. – С. 323–377.

1914

18. **Акимов А. Лисянскій Юрій Ѳедоровичъ** // Русскій біографическій словарь, издаваемый Императорскимъ Русскимъ Историческимъ Обществомъ. Лабзина – Ляшенко. – Санкт-Петербург : Типографія Главнаго Управленія Удѣловъ, 1914. – С. 465.

1929

19. **Берг Л. С.** Очерк истории русской географической науки (вплоть до 1923 года) / Л. С. Берг. – Ленинград : Изд-во Академии Наук СССР, 1929. – С. 44, 51, 101.

1930

20. **Нозиков Н.** На корабляхъ Крузенштерна. Первое путешествіе русскихъ вокругъ света / Н. Нозиков. – Ленинград : Молодая гвардія, 1930. – 318 с. : іл., карт.

Примітка: в кінці книги вміщено карту кругосвѣтньоїподорожі Ю. Лисянського та І. Крузенштерна 1803–1806 рр.

1946

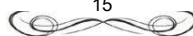
21. **Берг Л. С.** Очерки по истории русскихъ географическихъ открытій / Л. С. Берг. – Ленинград : Изд-во Академии Наук СССР, 1946. – С. 102–104, 109–110, 111.

1947

22. **Боднарскій М. С.** Очерки по истории русского землеведения / М. С. Боднарскій. – [Ленинград] : Изд-во Академии Наук, 1947. – С. 193–198, 200.

23. **Думитрашко Н. В. Ю. Ф. Лисянскій и русскіе кругосветные плаванія** / Н. В. Думитрашко // Лисянскій Ю. Ф. Путешествіе вокругъ света на корабле «Нева» в 1803-1806 годах. – Москва, 1947. – С. 8–32.

24. **Кратт И.** Остров Баранова. Роман /И. Кратт. – [Ленинград]: Советскій писатель, 1945. – 312 с.

25. Крузенштерн И. Ф. и Лисянский Ю. Ф. Первая экспедиция на Восток // Нозиков Н. Русские кругосветные мореплаватели / Н. Нозиков. – Москва, 1947. – С. 26–144.

1948

26. [Лисянский Ю. Ф.] // Бендер Н. А. Имена русских людей на карте мира / Н. А. Бендер. – Москва, 1948. – С. 37–42.

27. Штейнберг Е. Л. Жизнеописание русского мореплавателя Юрия Лисянского, содержащее историю его службы на военном флоте российском, его плаваний в Западную и Восточную Индию, Северную Америку и Южную Африку, а так же о знаменитом первом вояже русских моряков вокруг света с 1803 по 1806 год / Е. Л. Штейнберг. – Москва : Изд. Вооруж. Сил СССР, 1948. – 210 с.: портр.

Примітка: в кінці книги розміщено «Схематическую карту кругосветного путешествия Крузенштерна и Лисянского в 1803–1806 годах».

1949

28. Берг Л. С. Очерки по истории русских географических открытий / Л. С. Берг. – 2-е изд. испр. и доп. – Москва-Ленинград : Изд-во Академии Наук СССР, 1949. – С. 139–142, 168. – (серия «Итоги и проблемы современной науки»).

1950

29. Штейнберг Е. Л. И. Ф. Крузенштерн, Ю. Ф. Лисянский / Е. Л. Штейнберг ; под ред. А. И. Соловьева. – Москва : Географиздат, 1950. – 50 с. : ил., карт.

1951

30. Невский В. В. Первое путешествие россиян вокруг света / Под ред. д. г. н. А. Д. Добровольского. – М.: Географиз, 1951. – 271 с.

1953

31. Лупач В. С. Иван Федорович Крузенштерн и Юрий Федорович Лисянский // Русские мореплаватели / В. С. Лупач. – Москва : Военное изд-во МО СССР, 1953. – С. 137–164.

1956

32. Северин Н. А. Иван Федорович Крузенштерн (1770–1846). Юрий Федорович Лисянский (1773–1839) // Отечественные путешественники и исследователи / Н. А. Северин. – Москва, 1956. – С. 85–100.

1957

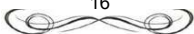
33. Магидович И. П. Биографические сведения о Крузенштерне и Лисянском // Очерки по истории географических открытий / И. П. Магидович. – [Перераб. и значит. доп. изд.]. – Москва : Учпедгиз, 1957. – с. 503–506.

1962

34. Ю. Ф. Лисянский (1773–1837) // Берг Л. С. История русских географических открытий / Л. С. Берг. – Москва, 1962. – С. 98–101.

1966

35. [Лисянский Ю. Ф.] // 300 путешественников и исследователей : биограф. слов. / В. Кремер; науч. ред. Д. М. Лебедев. – Москва, 1966. – С. 136.

1967

36. Первые русские кругосветные экспедиции // Магидович И. П. Очерки по истории географических открытий / И. П. Магидович. – Москва, 1967. – С. 429–431.

1970

37. Качаев Ю. ...И гневается океан : ист. повесть / Ю. Качаев. – Москва : Молодая гвардия, 1970. – 176 с.: ил. – (Пионер – значит первый).

1971

38. Открытие и исследование новых земель в Мировом океане и на суше 1800–1861 годы // Лебедев Д. М., Есаков В. А. Русские географические открытия и исследования с древнейших времен до 1917 года / Д. М. Лебедев, В. А. Есаков. – Москва, 1971. – С. 308–311, 313.

1973

39. Лисянский Юрий Федорович // Большая Советская Энциклопедия : в 30 т. – 3-е изд. / глав. ред. А. М. Прохоров. – Москва, 1973. – Т. 14. – С. 505.

1980

40. [Лисянский Ю. Ф. (1773–1837)] // По материкам и океанам : беседы о кн. по географии для уч. 6–8 кл. – Москва, 1980. – С. 87. – (За страницами вашего учебника ; Вып. 10).

1981

41. Лисяньський Юрій Федорович // Українська Радянська Енциклопедія : в 12 т. – 2-е вид. / ред. О. К. Антонов та ін. – Київ, 1981. – Т. 6. – С. 146.

1985

42. [Лисяньський Юрій Федорович] // Молявко Г. И. Геологи. Географы / Г. И. Молявко, В. П. Франчук, В. Г. Куличенко ; отв. ред. И. А. Федосеев, Е. Ф. Шнюков. – Київ, 1985. – С. 160.

43. Первые русские кругосветные плавания // Магидович И. П. Очерки по истории географических открытий / И. П. Магидович. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва, 1985. – Т. 4. Географические открытия и исследования нового времени (XIX – начало XX в.). – С. 15–19.

1988

44. Земна обручка Крузенштерна і Лисяньського // Ємченко О. Біографи голубої планети / О. Ємченко. – Київ, 1988. – С. 46–73.

45. [Лисяньський Ю. Ф.] // Галицький В. І., Галицька Н. Ф. Географічні відкриття, дослідження і дослідники : календар-довідник / В. І. Галицький, Н. Ф. Галицька. – Київ, 1988. – С. 130, 134–135.

1989

46. Иван Крузенштерн и Юрий Лисянский – первые русские капитаны, которые обошли вокруг света // Чуковский Н. Водители фрегатов: книга о великих мореплавателях / Н. Чуковский. – Москва, 1989. – С. 209–338.

1990

47. Лисяньський Юрій Федорович // Географічна енциклопедія України : в 3 т. / ред. Ф. С. Бабичев та ін. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 269.

48. Лисянському Ю. Ф. пам'ятник... // Чернігівщина : енцикл. сл. / за ред. А. В. Кудрицького. – Київ, 1990. – С. 406.

49. «Нева» и «Надежда» // Марков С. Н. Избранные произведения : в 2 т. / С. Н. Марков. – Москва, 1990. – Т. 2 : Вечные следы: книга о землепроходцах и мореходах. – С. 205–210.

1991

50. Открытия и путешествия : рекомендат. библиогр. путеводитель / Гос. Публ. б-ка им. М. Е. Салтыкова-Щедрина; сост. С. Б. Фролов; ред. А. Д. Дридзо. – Москва : Кн. палата, 1991. – С. 21, 33, 45. – Вып. 1. Человек открывает Землю.

1997

51. Шевченко В. М. Юрій Лисянський – український мореплавець і мандрівник / В. М. Шевченко // 3 історії вітчизняного туризму : зб. наук. ст. / наук. ред. О. І. Лугова. – Київ, 1997. – С. 16–24.

1998

52. Пам'ятник Ю. Ф. Лисянському // Самойленко Г. В. Нариси культури Ніжина. Ч. 5. Образотворче мистецтво та скульптура в XVII–XX ст. / Г. В. Самойленко. – Ніжин, 1998. – С. 120–122.

Примітка: На вкладці розміщено фотознімок пам'ятника Ю. Ф. Лисянському в Ніжині. Скульптор К. В. Годулян. 1974.

1999

53. Юрий Федорович Лисянский // Лубченкова Т. Ю. Самые знаменитые путешественники России / Т. Ю. Лубченкова. – Москва, 1999. – С. 225–232. – (Самые знаменитые).

2001

54. Юрій Лисянський (1773–1837) мореплавець, мандрівник, географ // Золота книга української еліти : інформаційно-іміджевий альманах : у 6 т. / ред. : Ю. П. Богущький та ін. – Київ, 2001. – Т. 2 : Видатні діячі України минулих століть. Меморіальний розділ. К–Я. – С. 146–147.

55. Лисянський Юрій Федорович // Довідник з історії України. – 2-е вид., допов. / ред. І. Підкова, Р. Шуст. – Київ, 2001. – С. 412.

2001

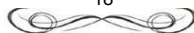
56. Фирсов И. Русские колумбы. История кругосветной экспедиции И. Крузенштерна и Ю. Лисянского / И. Фирсов. – Москва : Центрполиграф, 2001. – 428 с. – (Великие географические открытия).

2002

57. [Лисянський Ю. Ф.] // Народжені Україною: меморіальний альманах : у 2 т. / гол. ред. О. Онопрієнко. – Київ, 2002. – Т. 2. – С. 58–59.

58. Фирсов И. И. Лисянский / И. И. Фирсов. – Москва : Молодая гвардия, 2002. – 285, [3] с. : ил. – (ЖЗЛ. Жизнь замечательных людей : серия биографий ; Вып. 818).

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2003

59. Левенштерн Е. Е. Вокруг света с Иваном Крузенштерном / Сост.: А. В. Крузенштерн, О. М. Фёдорова, Т. К. Шафрановская. – СПб. : ЦКП ВМФ, 2003. – 600 с.

60. Шевченко В. О. Тричі перший (видатний мореплавець та географ Юрій Лисянський) / В. О. Шевченко. – Київ : ДНВП «Картографія», 2003. – 128 с.: іл.

2004

61. Юрій Федорович Лисянський (1773–1837) // Ніжин : древній і завжди юний : добірка матеріалів досліджень з історії, краєзнавства та топоніміки Ніжина за останні роки ХХ століття / упоряд. Л. Б. Петренко. – Ніжин, 2004. – С. 287–290.

62. [Лисянський Ю. Ф.] // Хто є хто на Чернігівщині: видатні земляки : довідково-біографічне видання / упоряд. І. В. Болгов. – Київ, 2004. – Вип. 2. – С. 21.

63. Петрик З. Магеллан із Ніжина / З. Петрик // Поляки в Ніжині: зб. ст. і матер. / відп. ред. Ф. Белінська. – Ніжин, 2004. – Вип. 2. – С. 52–59.

2005

64. Вокруг света с Крузенштерном : альбом / сост. А. В. Крузенштерн, О. М. Фёдорова. – Санкт-Петербург : Крига, 2005. – 287 с. : ил., портр., м. карты, планы. – Библиогр.: С. 273–275.

65. Мореплавець з України Юрій Федорович Лисянський // Корнеев В. П., Корнеев О. В. Видатні мандрівники, мореплавці та дослідники-краєзнавці / В. П. Корнеев, О. В. Корнеев. – Харків, 2005. – С. 95–100. – (Б-ка журн. «Географія»; Вип. 6 (18)).

2006

66. Короленко Б. Нащадок козацьких мореплавців, мандрівник і вчений : до 170-річчя від дня смерті Ю. Лисянського / Б. Короленко // Українознавство: календар-щорічник. 2007 / упоряд.: В. Піскун, А. Ціпка, О. Щербатюк. – Київ, 2006. – С. 184–188.

2007

67. Козлов С. А. Морские вояжи русских офицеров на британских судах в 60-90-е гг. XVIII в. На пути к первому русскому кругосветному путешествию россиян // Путевые записки Ю. Ф. Лисянского и И. Ф. Крузенштерна, 1793–1800. Предыстория первого путешествия россиян вокруг света / С. А. Козлов ; отв. ред. Н. В. Кирющенко = Yu. F. Lisianski's and I. F. Krusenstern's journals of 1793–1800. Prehistory of the first russian voyage round the world. – Санкт-Петербург : Историческая иллюстрация, 2007. – с. 6-51.

68. Тлинкиты: каталог коллекций Кунсткамеры / Автор-сост. С.А. Корсун, отв. ред. Ю.Е. Березкин. – СПб.: МАЭ РАН, 2007. – 272 с.: ил.

Примітка: описана колекція етнографічних матеріалів, зібрана Ю.Ф.Лисянським під час навколосвітньої подорожі 1803-1806 рр.

2008

69. Лисянський Юрій Федорович // Усі географічні назви (за шкільною програмою) / упоряд. Л. В. Петринка. – Харків, 2008. – С. 244.

2009

70. Усенко П. Г. Юрій Федорович Лисянський / П. Г. Усенко // Енциклопедія історії України в 10 т. – Київ, 2009. – Т. 6. (Ла – Мі). – С. 169–170.

2010

71. Місто Ніжин. 1917–2007: бібліогр. покажч. / авт.-упоряд. Л. В. Гранатович. – Ніжин, 2010. – С. 412, 480, 488, 489.

72. Эскимосы алютник: каталог коллекций Кунсткамеры / Автор-сост. С.А. Корсун, отв. ред. Ю.Е. Березкин. – СПб.: Наука, 2010. – 464 с.: ил.

Примітка: описана колекція етнографічних матеріалів, зібрана Ю.Ф.Лисянським під час навколосітньої подорожі 1803-1806 рр.

73. Govor Elena. Twelve Days at Nuku Hiva: Russian Encounters and Mutiny in the South Pacific / E. Govor. –Honolulu: University of Hawai'i Press, 2010. – 301 p.: ill., ports.

2011

74. Юрій Федорович Лисянський (1773–1837) // Ніжин: древній і завжди юний : матеріали про історію, краєзнавство та топоніміку Ніжина. – 3-є вид., доп. / авт. та упоряд. Л. Б. Петренко. – Ніжин, 2011. – С. 287–290.

Примітка: на сторінці 290 розміщено фото пам'ятника Ю. Ф. Лисянському у м. Ніжині.

2012

75. Галутва И. Г. Юрий Федорович Лисянский: [ист.-биограф. очерк] / И. Г. Галутва. – Киев, 2012. – 15 с.: портр.

76. Сапон В. М. Одиссея Юрия Лисянского / В. М. Сапон, В. М. Шевченко. – Чернігів : Лозовий В. М. ; Ніжин : Ніжин-Принт, 2012. – 38 с.

77. Тинченко Я. Ю. Військово-морські сили України, 1917-1921 рр. – К.: Темпора, 2012. – 116 с.: іл.

Примітка: біографічні відомості про Ю. Лисянського – с. 4-7.

2013

78. Галутва И. Г. Украинский Магеллан – Юрий Федорович Лисянский: [ист.-биограф. очерк о жизни и деятельности укр. мореплавателя и первооткрывателя, одного из рук. Первого кругосвет. плавания рус. кораблей] / И. Г. Галутва. – Чернигов: Десна Полиграф, 2013. – 31с.: ил., портр.

79. Короленко Б. Лисянський Ю. Ф. // Українці Санкт-Петербурга, Петрограда, Ленінграда... [Текст] / [вступ. ст., упоряд., заг. ред. Володимира Сергійчука ; упоряд. Пасько І. В.]. - Вишгород : Сергійчук М. І., 2013. – с. 356-357.

80. Мандрівник козацького роду : Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ : біобібліогр. покажч. / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя, Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського, Музей рідкісної книги ім. Г. П. Васильківського ; упоряд. : Н. В. Мухомодєєва [та ін.] ; відп. за вип. та авт. вступ. ст. О. С. Морозов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 43 с. : фотоіл., портр. – (До 240-річчя від дня народження видатного українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського).

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2014

81. Алеуты: каталог коллекций Кунсткамеры / Автор-сост. С.А. Корсун, отв. ред. Ю.Е.Березкин. – СПб.: МАЭ РАН, 2014. – 384 с.: ил.

Примітка: описана колекція етнографічних матеріалів, зібрана Ю.Ф.Лисянським під час навколосітньої подорожі 1803-1806 рр.

2015

82. Ратманов М. И. "Чтобы лучше цену дать своему Отечеству...": первая русская кругосветная экспедиция 1803-1806 в дневниках Макара Ратманова / М. И. Ратманов. – СПб.: Крига, 2015. – 568 с.

2016

83. Невский Владимир Васильевич. Вокруг света под русским флагом : первое кругосветное путешествие русских на кораблях «Надежда» и «Нева» под начальством Флота Капитан-Лейтенантов Ивана Крузенштерна и Юрия Лисянского в 1803-1806 годах / [ред. О. Миклухо-Маклай ; текст книги В. Невского ; сост. Н. В. Котобан и др.]. – Санкт-Петербург : Детгиз, 2016. –168 с. : цв. ил., м.карты, карты, планы. – (170 лет Русскому географическому обществу).

Примітка: У книзі використано ілюстрації з видання: Крузенштерн И. Ф. Путешествие вокруг света в 1803-1806 гг. – Санкт-Петербург, 1813.

2018

84. Потапенко М. В. Лисянський Федір / М. В. Потапенко // Поляки в Ніжині: історія та сучасність / уклад. Ф. Ф. Белінська, М.В.Наконечна. – Кам'янець-Подільський, 2018. – С.170–171.

2019

85. Ломоносов М. В. Шляхетна козацька родина Лисянських у XVII–XIX ст. / М. В. Ломоносов // Нариси історії Ніжина козацької доби. Збірник публікацій та матеріалів / відп. ред. та упор. О. С. Морозов. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. – с. 324-330.

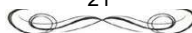
86. Морозов О., Яськов В. Юрій Лисянський – Магеллан з України // Лисянський Юрій Федорович. Навколосвітня подорож на шлюпі «Нева» (1803–1806) / Ю. Ф. Лисянський. – Київ : Темпора, 2019. – с. 9-48.

2020

87. Санченко А. Круз та Лис. Напередодні : вікі-повість. – Київ : Комора, 2020. – 272 с.

88. Скавронский П. С. Юрій Федорович Лисянський – мореплавець з України / П. С. Скавронский // Материалы XX Международного научного семинара «Санкт-Петербург и Украина как имагологическое развитие межкультурного взаимопонимания (XVIII – начало XX веков)» : октябрь 2020 г. / под ред. : Т. Н. Лебединской, В. П. Леонова. – Санкт-Петербург ; Нежин, 2020. – С. 205-216.

89. Шевченко В. Тричі перший : видатний мореплавець та географ Юрій Лисянський / Ніжинський краєзнавчий музей імені Івана Спаського ; В. Шевченко. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М. – 2020. – 98 с.

2023

90. Морозов О. С. Мандрівник козацького роду. До 250-річчя від дня народження Юрія Лисянського. – Ніжин, ПП Лисенко М. М., 2023 – 36 с.

91. Морозов О. С. Рід Лисянських в історії Гетьманщини-України. – Ніжин, ПП Лисенко М. М., 2023 – 36 с.

92. Морозов О. С. А «Американські сторінки» щоденника Юрія Лисянського 1794-1795 рр. – Ніжин, ПП Лисенко М. М., 2023 – 28 с.

СТАТТІ З НАУКОВИХ ЗБІРНИКІВ ТА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

1806

933. Первое путешествие россиянъ около свѣта // Вѣстникъ Европы. – 1806. – №18 – С. 87-96.

1822

94. Резанов Н. П. Первое путешествие россиянъ около свѣта, описанное Н. Резановымъ, чрезвычайнымъ посланникомъ ко двору Японскому // Отечественные Записки. – 1822-1825.

Часть 10: Спб., 1822. – С. 194-219.

Часть 11: Спб., 1822. – С. 90-98.

Часть 12: Спб., 1822. – С. 196-211, 359-374.

Часть 14: Спб., 1823. – С. 328-350.

Часть 15: Спб., 1823. – С. 248-274.

Часть 23: Спб., 1825. – С. 366-396.

Часть 24: Спб., 1825. – С. 242-253.

Часть 23: Спб., 1825. – С. 366-396.

1847

95. Белинский В. Г. Взгляд на русскую литературу 1847 года. Статья первая. // Современник. – 1847. – Т. 7. – С. 7.

1895

96. Военский К. Русское посольство въ Японію въ началѣ XIX вѣка (Посольство Резанова въ Японію въ 1803-1805 гг.) // Русская старина. – 1895. – №7. – С. 123-141.; №10. – С. 231-235.

1967

97. Шевченко В. Мореплавець з Ніжина : [про Ю. Лисянського] / В. Шевченко, М. Криловець // Під прапором Леніна. – 1967. – 28 лютого.

1968

98. Спиридонов Ф., Юр'єв Б. Ніжинські корабели : [про Ю. Лисянського і Є. Зикова] / Ф. Спиридонов, Б. Юр'єв // Деснянська правда. – 1968. – 6 травня. – С. 8.

99. Шоходько В., Шевченко В. Перша російська кругосвітня подорож : [про Ю. Ф. Лисянського] / В. Шоходько, В. Шевченко // Під прапором Леніна. – 1968. – 14 серпня. – С. 3, 4.

1973

100. Боровик І. Видатний мореплавець : до 200-річчя з дня народження Ю. Ф. Лисянського / І. Боровик // Під прапором Леніна. – 1973. – 11 серпня. – С. 4.

101. Соха Д. Мореплавець з Ніжина / Д. Соха // Деснянська правда. – 1973. – 12 серпня. – С. 3.

1975

102. Володимиров К. Видатному мореплавцеві : [на центральній вулиці міста Ніжина відкрито пам'ятник Ю. Ф. Лисянському] / К. Володимиров // Деснянська правда. – 1975. – 5 березня (№ 46). – С. 4.

103. Зільберман Е. Видатному мореплавцю : [встановлення пам'ятника Ю. Ф. Лисянському] / Е. Зільберман // Комсомольський гарт. – 1975. – 27 березня (№ 37). – С. 1.

104. Пам'ятник мореплавцеві Юрію Лисянському : фото Ю. Власовця // Під прапором Леніна. – 1975. – 7 березня (№ 38). – С. 4.

1976

105. Корж В. На приз імені Лисянського / В. Корж // Під прапором Леніна. – 1976. – 22 червня. – С. 4.

1978

106. Пам'ятник мореплавцю Ю. Лисянському : фото І. Довгоброда // Під прапором Леніна. – 1978. – 15 вересня (№ 148). – С. 2.

1979

107. Шоходько В. Магеллан з Ніжина : [про Ю. Ф. Лисянського] / В. Шоходько // Під прапором Леніна. – 1979. – 4 квітня. – С. 4.

1984

108. Головка Д. Ніжинські вишні. Етюди про мандрівників : [про Ю. Ф. Лисянського] / Д. Головка // Знання та праця. – 1984. – № 9. – С. 20–21.

1986

109. Ємченко О. Земна обручка Юрія Лисянського / О. Ємченко // Україна. – 1986. – № 49. – С. 16–17.

1987

110. Брезкун М. Видатний мореплавець / М. Брезкун // Деснянська правда. – 1987. – 6 березня. – С. 3.

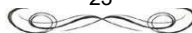
111. Марисова І. Гордість наша – Лисянський : до 150-річчя з дня смерті / І. Марисова // Під прапором Леніна. – 1987. – 6 березня. – С. 3.

1991

112. Рудницький Я. Слідами українського Колумба / Я. Рудницький // Всесвіт. – 1991. – № 11. – С. 130–131.

1993

113. Родін В. Три роки навколо світу : [про наших земляків Ю. Ф. Лисянського і І. Ф. Крузенштерна] / В. Родін // Ніжинський вісник. – 1993. – 11 листопада.

1994

114. Реєстр усього Війська Запорізького після Зборівського договору з королем польським Яном Казимиром складений 1649 року, жовтня 16 дня й виданий по достеменному виданню О. М. Бодяньським. – Київ, 1994. – С. 57–59, 153, 180.

1998

115. Марисова І. Наш славнозвісний Лисянський : до 225-річчя від дня народження / І. Марисова // Вісті. – 1998. – 14 серпня (№ 33). – С. 4.

116. Петрик З. Немеркнуча зоря Ю. Лисянського / З. Петрик // Ніжинський вісник. – 1998. – 12 серпня. – С. 4.

117. Сапон В., Шевченко В. Одісея Юрія Лисянського / В. Сапон, В. Шевченко // Деснянська правда. – 1998. – № 53–54, 56–59.

118. Шевченко В., Криловець М. Юрій Лисянський – український мореплавець і географ / В. Шевченко, М. Криловець // Красзнавство. Географія. Туризм. – 1998. – № 36. – С. 6.

119. Шевченко В., Криловець М. Юрій Лисянський – український мореплавець і географ / В. Шевченко, М. Криловець // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 129–131.

1999

120. Шевченко В., Криловець М. Славетний мореплавець : учора Ю. Ф. Лисянському минуло 226 років з дня народження / В. Шевченко, М. Криловець // Ніжинський вісник. – 1999. – 14 серпня. – С. 2.

2000

121. Ситий І. М. Маловідомий лист Юрія Лисянського / І. М. Ситий // Література та культура Полісся : зб. / Ніжин. держ. пед. ін-т ім. Миколи Гоголя ; відп. ред. та упоряд. Г. В. Самойленко. – Ніжин, 2000. – Вип. 13 : Збірник, присвячений пам'яті академіка Ф. С. Арвата. – С. 253–254.

122. Старинко Н. Мореплавець з Ніжина: Ю. Ф. Лисянський / Н. Старинко // Ніжинський вісник. – 2000. – 1 березня. – С. 4.

123. Шевченко В. Видатний мореплавець і географ : до 230-річчя від дня народження Ю. Ф. Лисянського / В. Шевченко // Географія та основи економіки в школі. – 2000. – № 3. – С. 51–56.

2002

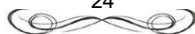
124. Юр'єв Б. Нові документи до біографії Ю. Ф. Лисянського / Б. Юр'єв // Сіверянський літопис. – 2002. – № 5. – С. 81–83.

2003

125. Деменєв В. Російський Колумб був родом з Ніжина / В. Деменєв // чернігівський вісник. – 2003. – 21 серпня. – С. 14.

126. Лисенков О. Мандрівник з Ніжина / О. Лисенков // Українська культура. – 2003. – № 8. – С. 32–33.

127. Петрик З. Магеллан з Ніжина : до 230-річчя від дня народження Ю. Ф. Лисянського / З. Петрик // Ніжинський вісник. – 2003. – 14 серпня. – С. 3.

128. Руденко П. Острів душі Юрія Лисянського : до 230-річчя від дня народження відомого дослідника і мореплавця / П. Руденко // Вісті. – 2003. – 15 серпня. – С. 4.

2004

129. Морозова А., Чуйко В. Нове про родину Лисянських / А. Морозова, В. Чуйко // Сіверянський літопис. – 2004. – №2/3. – С. 62–65.

130. Муніч Н. На батьківщині видатного мореплавця з України : 200 років початку навколосвітньої подорожі Юрія Лисянського / Н. Муніч // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2004. – №3. – С. 1–4.

131. Сушко Г. Я так думаю : [відгук вчителя про книгу Віктора Шевченка «Тричі перший» (Київ: ДНВП «Картографія», 2003)] / Г. Сушко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2004. – жовтень (№ 40). – С. 19–20.

2006

132. Лисенко В. Юрій Лисянський – український Магеллан / В. Лисенко // Відлуння віків. – 2006. – № 1. – С. 75–79.

2007

133. Голобуцький П. В., Зорька О. В. Перший у Росії навколосвітній мореплавець, нащадок українськихкозаків – капітан Юрій Лисянський / П. В. Голобуцький, О. В. Зорька // Слово Просвіти. – 2007. – 18/24 січня. – С. 14.

134. Морозова А. Нові документи про родину Лисянських / А. Морозова // Ніжинська старовина : наук. істор.-культурологіч. зб.– Ніжин, 2007. – Вип. 3(6) – С. 163–168. – (Ніжинознавчі студії № 3).

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2008

135. Ємченко О. Земна обручка Крузенштерна і Лисянського / О. Ємченко // Наука і суспільство. – 2008. – № 3/4. – С. 36–48.

136. Петрик З. Магеллан із Ніжина / З. Петрик // Вісті. – 2008. – 11 квітня. – С. 5.

137. Сапон В. Український Магеллан : до дня народження Юрія Лисянського / В. Сапон // Вісті. – 2008. – 22 серпня. – С. 5.

138. Сапон В. Український Магеллан / В. Сапон // Деснянська правда. – 2008. – 14 серпня. – С. 12.

2011

139. Забарний О. В. Храм надії / О. В. Забарний // Літературний Чернігів. – 2011. – № 4 (56). – С. 195–197.

140. Петренко Л. Юрій Федорович Лисянський (1773–1837) : видатні земляки / Л. Петренко // Вісті. – 2011. – 12 серпня (№ 32). – С. 4.

2012

141. Єкіменко О. Одісея, що ввійшла в історію світового мореплавства // Деснянська правда. – 2013. – 4 квітня (№ 14). – С. 7. **Рец. на кн.** : Сапон В. Одісея Юрія Лисянського / В. Сапон, В. Шевченко. – Ніжин : Ніжин-Принт, 2012.

2013

142. Дикарева Л. Юрій Федорович Лисянський (1773–1837) – український Магеллан / Л. Дикарева // Сіверщина. – 2013. – 14 листопада (№ 46). – С. 9.

143. Ковсан М. Одиссея, що ввійшла в історію світового мореплавства / М. Ковсан // Літературний Чернігів. – 2013. – № 2 (62). – С. 177–179.

144. Морозов О. С. Мандрівник козацького роду / О. С. Морозов // Мандрівник козацького роду : Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ : біобібліогр. покажч. / упоряд. Н. В. Мухомодєєва [та ін.] ; відп. за вип. та авт. вступ. ст. О. С. Морозов. – Ніжин, 2013. – С. 6–11. : фотоіл., портр. - (До 240-річчя від дня народження видатного українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського).

145. Пильник В. У Ніжині відкрито меморіальну дошку на честь Юрія Лисянського / В. Пильник // Ніжин-інфо. – 2013. – 20 вересня (№ 38). – С. 1.

2015

146. Сокол Н. Дякуємо за небайдужість : [про пам'ятник Ю. Лисянському] / Н. Сокол // Вісті. – 2015. – 11 вересня (№ 37). – С. 3.

2016

147. [Лисянський Ю. Ф.] // Вишневська В. Використання спадщини українських учених під час викладання географії / В. Вишневська // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2016. – № 24. – С. 6–13.

2017

148. Марченко Т. У Ніжині оновлено сквер імені видатного українського мореплавця Юрія Лисянського / Т. Марченко // Вісті. – 2017. – 18 серпня (№ 33). – С. 5.

149. Фінкельштерн В. Куди приводять мрії ? : [про видатного українського мореплавця Юрія Лисянського] / В. Фінкельштерн // Вісті. – 2017. – 18 серпня (№ 33). – С. 5.

2018

150. Марченко Т. Олександр Морозов: «Сьогодні збулася наша мрія» / Т. Марченко // Вісті. – 2018. – 30 листопада (№ 49). – С. 3.

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

151. Морозов О. С. Подвиг Юрія Лисянського / О. С. Морозов ; спілкувався С. Квітницький // Деснянська правда. – 2018. – 1 березня (№ 9). – С. 7.

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2019

152. Гордість нашого міста: «Людина року–2018» / підгот. В. Кичко, Т. Марченко // Вісті. – 2019. – 8 травня (№ 19). – С. 3.

Аноація: В статті розповідається про церемонію нагородження переможців конкурсу «Людина року–2018». Серед нагороджених: культурно-просвітницький проєкт року – Проєкт «Меморіальна музейна кімната Ю. Лисянського на базі Бібліотеки ім. М. Лавровського НДУ імені Миколи Гоголя» (координатор – Морозов Олександр Сергійович).

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

2020

153. Куліч Г. Музею Юрія Лисянського – бути! / Г. Куліч // Ніжинський вісник. – 2020. – 24 січня (№ 4). – С. 4.

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси».

154. Морозов О. Мандрівник_науковець родом з Ніжина . [до дня народження Ю. Ф. Лисянського] / О. Морозов // Вісті. – 2020. – 10 квітня (№ 15). – С. 1, 3.

155. Олександр Морозов про майбутній музей Юрія Лисянського, книги та цікаві експонати : [розмова з директором бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя / спілкувався О. Воронуха] // Вісті. – 2020. – 13 листопада (№ 45). – С. 1, 4.

Примітка: див. розділ «Електронні ресурси»

2022

156. Морозов О. С. «Служили військово у різних походах та вели життя благородне...»: козацько-старшинський рід Лисянських в історії України-Гетьманщини // Ніжинська старовина : збірник регіональної історії та пам'яткознавства. – Ніжин, 2022. – Вип. 30(33) – С. 155–164.

157. Юрій Лисянський. Монета пам'яті мореплавця / підгот. В. Кичко // Вісті. – 2022. – 4 лютого (№ 5). – С. 4.

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА

1814

158. Lisiansky Urey. *A Voyage Round the World, in the years 1803, 4, 5 & 6; performed, by order of His Imperial Majesty Alexander the First, emperor of Russia, in the Ship Neva by Urey Lisiansky, captain in the Russian Navy, and Knight of the Orders of St. George and St. Vladimir* [Electronic resource] / U. Lisiansky. – Electronic text data. – Lohdon, 1814. – 388 с. – Пер.изд.: Подорож навколо світу у 1803, 1804, 1805 та 1806 роках, за наказом його Імператорської величності Олександра I, імператора Росії, на кораблі «Нева», Юрія Лисянського, капітана російського військового флоту та кавалера орденів св. Георгія та св. Володимира / Лисянський, Юрій Федорович. – Перше англ. вид. – Regime of access: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=TEXT&Z21ID=15949917732939112&Image_file_name=445_Podorozh_navkolo_svity.pdf&mfn=110&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=445&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

1977

159. Власенко-Бойцун. А. Українські назви в ЗСА та інші праці = *Ukrainian place names sn the USA and selected articles* / А. Власенко-Бойцун [Електронний ресурс] : зб. наук. праць / Видання Ювілейного Комітету з нагоди 60-річчя Авторки; упоряд. Іван Овечко. – Електрон. текстові дан. – Бісмарк-Ґрїли, 1977. – С. 11-14. – Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/4167-vlasenko-boytzun-a-ukrayinski-nazvi-v-zsa-ta-inshi-pratsi/>. – (дата звернення: 22.03.2023).

2000

160. Ситий І. М. Маловідомий лист Юрія Лисянського / І. М. Ситий // Література та культура Полісся [Електронний ресурс] : зб. наук. праць / Ніжинський держ. пед. ун-т імені Миколи Гоголя ; відп. ред. та упоряд. Г. В. Самоїленко. – Електрон. текстові дан. – Ніжин, 2000. – Вип. 13. Збірник, присвячений пам'яті

академіка Ф. С. Арвата – С. 253–254. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=15949917732939112&Image_file_name=275_Literatura_ta_kulturna_Polissya_V_13.pdf&mfn=1316&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=275&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2002

161. Фирсов И. И. Лисянский [Електронний ресурс] / И. И. Фирсов. – Електрон. текстові дан. – Москва : Молодая гвардия, 2002. – 285 с., [16] л. ил. – (Жизнь замечательных людей : серия биографий ; Вып. 1018 (818)). – Библиогр.: С. 283–284. – Режим доступу : http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=12989417732909317&Image_file_name=319_Firsov_Lisyansky.pdf&mfn=697&FT_REQUEST=&CODE=319&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2007

162. Козлов С. А. Путевые записки Ю. Ф. Лисянского и И. Ф. Крузенштерна, 1793–1800 [Електронний ресурс]. Предыстория первого путешествия россиянина вокруг света / С. А. Козлов ; отв. ред. Н. В. Кирюченко = Yu. F. Lisianski's and I. F. Krusenstern's journals of 1793-1800. Prehistory of the first russian voyage round the world. – Електрон. текстові дан. – Санкт-Петербург : Историческая иллюстрация, 2007. – 302, [1] с. : ил., табл.; 22 см. – (Русский путешественник эпохи Просвещения ; Т. 3). – (К 200-летию первого кругосветного путешествия россиянин). – Библиогр. в подстроч. примеч. – Указ. имен: С. 293–296. – Указ. географ. названий: С. 297–301. – Крат. слов. важнейших морских терминов: С. 286–292. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=11989417732979219&Image_file_name=305_Kozlov_Putevie_zapiski.pdf&mfn=3722&FT_REQUEST=&CODE=305&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

163. Морозова А. Нові документи про родину Лисянських [Електронний ресурс] / А. Морозова. – Електрон. текстові дан. : [б. и.] // Ніжинська старовина. – Ніжин, 2007. – Вип. 3 (6). – С. 163–169. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=11989717732999214&Image_file_name=nijin_03_2007.pdf&mfn=24&FT_REQUEST=&CODE=186&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2009

164. Білецький Б. Юрій Лисянський – перший вітчизняний навколосвітній мореплавець [Електронний ресурс] / Б. Білецький, А. П. Коцур. – Електрон. текстові дан. : [б. и.]. – 9 с. // Наукові записки з української історії, – 2009. – Вип. 22. – С. 43–51. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=15949917732939112&Image_file_name=9_Biletskyy_Yuriy_Lysyansky.pdf&mfn=4377&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=9&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2013

165. Мандрівник козацького роду : Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ [Електронний ресурс] : біобібліографіч.

покаж./ Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя, Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського, Музей рідкісної книги ім. Г. П. Васильківського ; упоряд. : Н. В. Мухомодєєва [та ін.] ; відп. за вип. та авт. вступ. ст. О. С. Морозов. – Електрон. текстові дан. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 42 с. : фотоіл., портр. – (До 240-річчя від дня народження видатного українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського). – Режим доступу : http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=15969617732919118&Image_file_name=46_Mandrivnik_kozachkogo_rody.pdf&mfn=840&FT_REQUEST=&CODE=46&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

166. Морозов О. С. Мандрівник козацького роду / О. С. Морозов // Мандрівник козацького роду : Ю. Ф. Лисянський – видатний український мореплавець і географ [Електронний ресурс] : біобібліографіч. покажч. / Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя, Б-ка ім. акад. М. О. Лавровського, Музей рідкісної книги ім. Г. П. Васильківського ; упоряд. : Н. В. Мухомодєєва [та ін.] ; відп. за вип. та авт. вступ. ст. О. С. Морозов. - Електрон. текстові дан. – Ніжин, 2013. – С. 6–11. : фотоіл., портр. - (До 240-річчя від дня народження видатного українського мореплавця Ю. Ф. Лисянського). – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=15969617732919118&Image_file_name=46_Mandrivnik_kozachkogo_rody.pdf&mfn=840&FT_REQUEST=&CODE=46&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2015

167. Ломоносов М. В. Родина дворян Лисянських у XVII–XIX століттях / М. В. Ломоносов // Вісник студентського наукового товариства [Електронний ресурс] : збірник наукових праць студентів / відп. ред. О. В. Мельничук ; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. – Електрон. текстові дан. – Ніжин, 2015. – Вип. 12. – С. 134–139. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FTEXT&Z21ID=15949917732939112&Image_file_name=280_Visnik_Studentskogo_tovaristy_a.pdf&mfn=1367&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=280&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2018

168. Морозов Олександр Сергійович. Подвиг Юрія Лисянського : [спілкування С. Квітницького з директором бібліотеки НДУ ім. Миколи Гоголя] / О. С. Морозов // Деснянська правда. – 2018. – 1 березня (№ 9). – С. 7. – Режим доступу : http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=KRZN_READER&P21DBN=KRZN&Z21ID=18929117732969718&Image_file_name=1_Morozov_Podyvyh_Yuriya_Lysyans_koho.pdf&mfn=45&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=1&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

169. Марченко Т. Олександр Морозов: «Сьогодні збулася наша мрія» [Електронний ресурс] / Т. Марченко // Вісті. – 2018. – 30 листопада (№49). – С. 3. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=KRZN_READER&P21DBN=KRZN&Z21ID=18929117732969718&Image_file_name=1_Marzenko_Morozov_Sogodni.pdf&mfn=84&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=1&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2019

170. Гордість нашого міста: «Людина року-2018» [Електронний ресурс] / підгот.: В. Кичко, Т. Марченко // Вісті. – 2019. – 8 травня (№ 19). – С. 3. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=KRZN_READER&P21DBN=KRZN&Z21ID=18929117732969718&Image_file_name=1_gordist_nashogo_mista.pdf&mfn=110&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=1&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

2020

171. Куліч Г. Музею Юрія Лисянського – бути! [Електронний ресурс] / Г. Куліч // Ніжинський вісник. – 2020. – 24 січня (№ 4). – С. 4. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=KRZN_READER&P21DBN=KRZN&Z21ID=18929117732969718&Image_file_name=1_muzeyu_buty.pdf&mfn=130&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=1&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

172. Лисянський Юрій Федорович (1773–1837) [Електронний ресурс] // Жадько В. Болять Україні могили її поколінь / В. Жадько. – Київ, 2020. – С. 226–227. – Назва з екрана. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/28839/1/bolyat_ukraini_new.pdf&ved=2ahUKEwic3tj90-z9AhWVDRAIHvID2cQFnoECAoQAg&usq=AOvVaw3TEiqkNGj0uyjQHGFnupvP. – (дата звернення: 22.03.2023).

173. Олександр Морозов про майбутній музей Юрія Лисянського, книги та цікаві експонати [Електронний ресурс] : [розмова з директором бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя / спілкувався О. Воронуха] // Вісті. – 2020. – 13 листопада (№ 45). – С. 1, 4. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=KRZN_READER&P21DBN=KRZN&Z21ID=18929117732969718&Image_file_name=2_Morozov_pro_maybutnij_muzej.pdf&mfn=155&FT_REQUEST=%D0%9B%D0%98%D0%A1%D0%AF%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99.&CODE=2&PAGE=1. – (дата звернення: 22.03.2023).

Інтернет-ресурси

174. Борисова С. Про першого українця, який здійснив навколосвітню подорож [Електронний ресурс] / С. Борисова ; фото О. Морозова // Армія inform. – 2020. – 20 квітня. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2020/04/20/pro-pershogo-ukrayinczya-yakyj-zdiysnyv-navkolosvitnyu-podorozh/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22.03.2023.

175. Category: Yuri Fyodorovich Lisyansky [Електронний ресурс] // Wikimedia commons. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Yuri_Fyodorovich_Lisyansky. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22.03.2023.

176. Лисянський Юрій Федорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Електрон. дані. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22.03.2023.

177. Морозов О. Український мореплавець Юрій Лисянський у Філадельфії
[Електронний ресурс] / О. Морозов // Меморіальний музей Юрія Лисянського. – 2020. – 24 квітня. – Режим доступу: <https://lisianskymuseum.blogspot.com/2020/04/24-0034.html>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22.03.2023.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Акимов А. **18**
Антонов О. К. **41**
Арват Ф. С. **121, 160**

Б

Бабичев Ф. С. **47**
Белинский В. Г. **95**
Бендер Н. А. **26**
Берг Л. С. **19, 21, 28, 34**
Березкин Ю. Е. **68, 72, 81**
Белінська Ф. **63, 84**
Білецький Б. **164**
Богущький Ю. П. **54**
Боднарский М. С. **22**
Бодянський О. М. **114**
Болгов І. В. **62**
Борисова С. **174**
Боровик І. **100**
Брезкун М. **110**
Брокгауз Ф. А. **16**

В

Веселаго Ф. **15**
Вишневська В. **147**
Власенко-Бойцун. А. **159**
Власовец Ю. **104**
Военській К. **96**
Володимиров К. **102**
Воронуха О. **155, 173**

Г

Галицька Н. Ф. **45**
Галицький В. І. **45**
Галутва І. Г. **75**
Годуляк К. В. **52**
Голобуцький П. В. **133**
Головнин В. Г. **14**
Головко Д. **108**
Гранатович Л. В. **71**

Д

Деменєв В. **125**
Дикарева Л. **142**
Добровольський А. Д. **30**
Довгоброд І. **106**
Дрехслер Ф. **2, 3**
Дридзо А. Д. **50**
Думитрашко Н. В. **5, 23**

Е

Есаков В. А. **38**
Ефрон І. А. **16**

Є

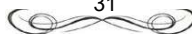
Єкименко О. **141**
Ємченко О. **44, 109, 135**

Ж

Жадько В. **172**

З

Забарний О. В. **139**
Зиков Є. **98**
Зільберман Е. **103**

Зорька О. В. 133

К

Казимир Я. 114

Качаев Ю. 37

Квітницький С. 151, 168

Кирющенко Н. В. 7, 67, 161

Кичко В. 152, 157, 170

Клерк Дж. 1

Ковсан М. 143

Козлов С. А. 7, 67, 162

Корж В. 105

Корнеєв В. П. 65

Корнеєв О. В. 65

Короленко Б. 66, 79

Корсун С. А. 68, 72, 81

Котобан Н. В. 83

Коцур А. П. 164

Кратт И. 24

Кремер В. 35

Криловець М. 97, 118-120

Крузенштерн И. Ф. 7, 11-13, 20, 25,

27, 29, 31, 32, 33, 44, 46, 56, 59, 64,

67, 83, 113, 135, 162

Кудрицький А. В. 48

Куличенко В. Г. 42

Куліч Г. 153, 171

Л

Лебедев Д. М. 35, 38

Лебединская Т. Н. 88

Левенштерн Е. Е. 59

Леонов В. П. 88

Лисенко В. 132

Лисенков О. 126

Лисянський І. 1

Ломоносов М. В. 85, 167

Лубченкова Т. Ю. 53

Лугова О. І. 51

Лупач В. С. 31

Лялина М. А. 17

М

Магидович И. П. 33, 36, 43

Марисова І. В. 111, 115

Марков С. Н. 49

Марченко Л. 10

Марченко Т. 148, 150, 152, 169, 170

Мельничук О. В. 167

Миклухо-Маклай О. 83

Молякко Г. И. 42

Морозова А. 129, 134, 163

Морозов О. С. 10, 80, 86, 90-92, 144,

151, 152, 154-155, 164, 165, 168,

173, 174, 175

Муніч Н. 130

Мухомодєєва Н. В. 80, 144, 165, 166

Н

Наконежна М. В. 84

Невский В. В. 30, 83

Нозиков Н. 20, 25

О

Онопріско О. 57

П

Пасько І. В. 79

Петренко Л. Б. 61, 74

Петренко Л. 140

Петрик З. 63, 116, 127, 136

Петринка Л. В. 69

Пильник В. 145

Підкова І. 55

Пісқун В. 66

Потапенко М. В. 84

Прохоров А. М. 39

Р

Ратманов М. И. 82

Резанов Н. П. 94, 96

Родін В. 113

Руденко П. 128

Рудницький Я. 112

С

Самойленко Г. В. 52, 121, 159

Санченко А. 10, 87

Сапон В. 117, 137, 138

Сапон В. М. 76, 141

Северин Н. А. 32

Сергійчук В. 79

Ситий І. М. 121, 159

Скавронский П. С. 88

Сокол Н. 146

Соловьєв А. И. 29

Соха Д. 101

Спирідонов Ф. 98

Старинко Н. **122**

Сушко Г. **131**

Т

Тинченко Я. Ю. **77**

У

Усенко П. Г. **70**

Ф

Фёдорова О. М. **59, 64**

Федосеев И. А. **42**

Фирсов И. И. **56, 58, 161**

Фінкельштерн В. **149**

Франчук В. П. **42**

Фролов С. Б. **50**

Ц

Ціпка А. **66**

Ч

Чуйко В. **129**

Чуковський Н. **46**

Ш

Шафрановская Т. К. **59**

Шевченко В. **89, 97, 99, 117-120, 123, 131, 141**

Шевченко В. М. **51, 76**

Шевченко В. О. **60**

Шоходько В. **99, 107**

Штейнберг Е. Л. **27, 29**

Шнюков Е. Ф. **42**

Шуст Р. **55**

Щ

Щербатюк О. **66**

Ю

Юр'єв Б. **98, 124**

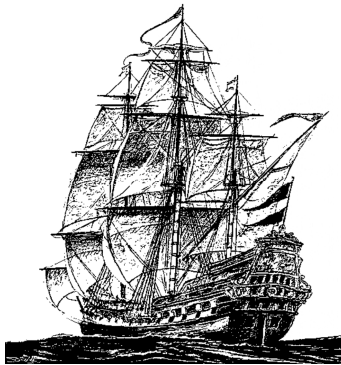
Я

Яськов В. **9, 10, 86**

Govor E. **73**

Krusenstern F. **7, 67, 162**

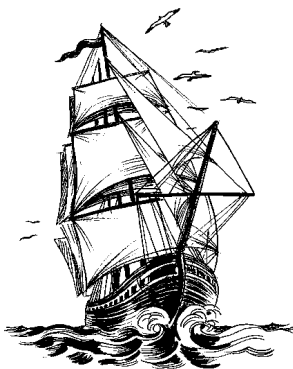
Rakusa-Suszczewski S. **8**

ЗМІСТ

Від упорядників.....	4
Морозов О. С. Мандрівник козацького роду.....	5
Праці Ю. Ф. Лисянського.....	13
Праці про Ю. Ф. Лисянського:	
Книги.....	14
Статті з наукових збірників та періодичних видань.....	22
Електронні джерела.....	27
Іменний покажчик.....	31

ДЛЯ НОТАТОК

Науково-бібліографічне видання

Відповідальний за випуск:
Морозов О. С. – директор бібліотеки

Упорядники:

Косовських Л. П., Морозов О. С., Мухомодєєва Н. В.

МАНДРІВНИК КОЗАЦЬКОГО РОДУ
Ю. Ф. Лисянський – видатний український
мореплавець і географ

До 250-річчя від дня народження видатного
українського мореплавця Ю.Ф. Лисянського

Біобібліографічний покажчик

Ніжинський державний університет імені
Миколи Гоголя
Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського
Музей рідкісної книги імені

✉ Вул. Графська, 2; м. Ніжин
Чернігівська область, Україна, 16600
Тел. (04631) 2-36-33; e-mail: ndulibrary@ukr.net

